

26. Michalewski T., *Regionalizm a tożsamość narodowa (wybrane zagadnienia) [w:] Małopolska XIV Regiony, regionalizmy, małe ojczyzny, Kraków 2012, s. 287–298.*

Лядоручський Яцек

Переклад Самотий Р. С.

БІБЛІОТЕКА І МАЛА ВІТЧИЗНА. РЕГІОНАЛІЗМ, ГЛОБАЛІЗМ, КУЛЬТУРНИЙ КАПІТАЛ І ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКА СПАДЩИНА ЯК ВИКЛИК ДЛЯ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕК

(тези доповіді)

Історія і політика – чинники, які у Центральній Європі відіграють важливу роль в біографіях людей, суспільних відносинах, діяльності культурних організацій і бібліотек. Прикладом впливу політики на післявоєнну історію бібліотек можуть бути польські книжкові зібрання, які потрапляли у спецфонди, так звана – заборонена книга.

Проблема пам'яті і спільного коріння віддавна знаходиться у науковому та літературному дискурсі. Яскравим прикладом прояву центрально-європейської ментальності у часово-історичному вимірі можуть слугувати цитати із *«Центрально-східної ревізії»* Юрія Андруховича та з *«Корабельного щоденника»* Анджея Стасюка з акцентом на просторово-географічних особливостях (із збірки есеїв *«Моя Європа»*), які доповнюють одна одну, розкриваючи специфіку середовища Центральної Європи. Характерною особливістю народів Центральної Європи є те, що вони мають більше досягнень у сфері культури, аніж у розвитку економіки.

Бібліотека «занурена» в культурний простір і може вважатися одним з його символів. Немаловажним фактом є те, що бібліотека від половини XIX ст. стала інструментом демократії. Турбота про пам'ять, у сенсі збереження культурної спадщини, як одне із важливих завдань бібліотек, знаходить відображення у сучасному бібліотечному законодавстві.

Головною метою праці є спроба показати значення культурного капіталу бібліотек у реаліях інформаційного суспільства, еволюцію функціонування бібліотек у час змін культурного середовища доби цифрових технологій, а також особливості політики пам'яті, з точки зору формування культурно-історичної свідомості та нових підходів до суспільного дискурсу про минуле.

Розгляд поняття «мала вітчизна» спонукає до визначення багатьох понять, у тому числі і близьких за значенням, таких як національна тожсамість, місцева громада, культурна ідентичність, регіон, а також: традиція, культурний капітал, домашній простір.

Необхідно підкреслити дефініцію «мала вітчизна» – не тільки як визначення території спільноти – реальний географічний, соціально-культурний простір, але як символічне, містичне, інтимне місце, наповнене пам'яттю спілкування.

Місцеві (територіальні) громади утворюють люди зосереджені на окремій території, об'єднані соціальними зв'язками, з характерними культурними і ментальними рисами і традиціями. Поява локальних (місцевих) громад на початку 90-х років XX ст. обумовлена соціально-політичними змінами у країнах Центральної Європи.

Упровадження ідеї регіоналізму в роботу бібліотеки означає розуміння і використання усіх проявів культури регіону: історії, традицій, фольклору, говірок, ритуалів, національної кухні та інших особливостей. Регіоналізм як філософія діяльності в посткомуністичних країнах становить шанс для бібліотекарів працювати в якості аніматорів культури, поширювати соціальні ініціативи.

Регіоналізм, як освітній рух, з точки зору бібліопедагогіки може ефективно скеровуватися не тільки на молодь, але й на користувачів різного віку.

Функціонування сучасних бібліотек в умовах вільних ринкових відносин, особливостей управління на різних рівнях, з врахуванням державного фінансування, а також тонкощів приватних зацікавлень користувачів зумовлює необхідність створення власного культурного капіталу.

Бібліотека, як інституція політики пам'яті має подібну виховну мету нарівні з музеями та іншими культурними центрами. Необхідно виховувати у працівників бібліотек соціально-свідомий підхід до місії пропагування національного надбання в контексті Центральноєвропейської культури з врахуванням потреб і запитів регіонального середовища.

Практична реалізація ідеї регіоналізму та політики пам'яті у діяльності бібліотек полягає у:

- розпізнаванні унікальних «емблем» (символів) регіону (предметів, видів діяльності, ідей, природних явищ) та їх пропагуванні;
- створенні каталогу історичних і сучасних постатей, пов'язаних з регіоном і поширенні їхніх досягнень;
- підготовці антологій опублікованих текстів, пов'язаних з регіоном, а також, так званої популярної літератури (текстів ярмаркових та бульварних вистав, балад, сонників, рукописних щоденників та ін.);
- розробленні стратегії «притягання до місць», створенні «топографії пам'яті» – підготовці маршрутів подорожей, виготовленні карт визначних подій регіону;
- підготовці «урбаністичних ігор» (флешмобів, перфоменсів, вуличних хеппенінгів), тематично пов'язаних з конкретними (або вигаданими) історичними подіями;
- створенні візуальних образів;
- розповсюдженні інформації медіа-засобами або через соцмережі, веденні «календарів» місцевих, релігійних, державних свят;
- створенні «альтернативної діяльності» – організації конкурсів легенд, музичних творів, ігор з «прив'язкою» до регіону;
- організації соціально-освітніх послуг – людотек (ігротек);
- взаємодії з іншими культурно-просвітницькими інституціями.

Сьогодні електронні медіа відіграють домінуючу роль у формуванні публічної і приватної сфери населення. При цьому поняття «мала вітчизна», «регіон» отримують нові контексти безпосередньо пов'язані з простором власного простору або дому. Соціальні медіа замінили телебачення у формуванні суспільної думки.

Найкраще ці тенденції відображають статистичні дані. У Польщі 12.4 млн. людей використовують Facebook, тільки протягом квітня 2015 р. You Tube відвідало 16,37 млн користувачів. Кількість учасників Twittera – 2,5–3 млн, Pinteresta – 1.4–1.7 млн, Ask.fm – 2–2.5 млн. Користувачі соціальних мереж мають власні інформаційні пріоритети, незалежні від засобів масової інформації. Дані моніторингу 2012 р. дають підставу стверджувати, що електронні медіа стали повноцінним інформаційним каналом, оскільки більше цитуються порівняно з телебаченням.

Таким чином соціальні мережі створюють новий вид локальності. Цю тенденцію можна проілюструвати на прикладі інформаційних сервісів на Facebook, наприклад, «Люблю Лодзьке», «Громадяни за демократію», «Люблю район Грабів» та ін.

Нещодавно з'явилися нові громадські рухи, спрямовані на локальну соціальну партиципацію – активність місцевої громади. З діяльністю бібліотек пов'язана «Фундація нормальне місто – «Феномен» (м. Лодзь), яка від 2014 року збирає відгуки про публічні бібліотеки міста. Важливим елементом промоції є ведення блогів і сторінок у соціальних мережах.

Розвиток комунікаційних технологій розширив поле людської діяльності. Виникла сфера медіальної дійсності, тобто місця взаємопроникнення світу віртуального і реального.

Бібліотека навздогін за новими тенденціями перенесла своє поле діяльності за межі фізичного простору. Таким чином бібліотека має змогу наблизитися до домашнього простору користувача, надаючи послуги: з користування електронними каталогами, базами даних, відкритого доступу до повних текстів в репозитаріях, завантаження оцифрованих матеріалів.

Отже, регіоналізм в процесі культурної трансформації Польщі і країн Центральної Європи повинен стати інструментом будівництва громадянського суспільства.

Сучасні бібліотеки прямують до збільшення своєї культуротворчої та інформаційної ролі у суспільстві, розширюють методи соціальної партиципації, ініціюючи суспільно важливі проекти, активізують культурну участь громадян у них.

Сенс сучасного регіоналізму, який пропагують бібліотеки, повинен стимулювати кожного громадянина до віднайдення родоводу власної культури.

Внесок бібліотек у розвиток регіону полягає на максимальному їхньому впливові на роботу місцевих органів влади у програмах реалізації культурної політики.

Бібліотека виконує місію пропагування національного надбання, підтримує і активізує спонтанні та добровільні форми соціальної активності громадян.

Інформаційне суспільство створює підґрунтя до розвитку ідеалів свободи, розширення меж пізнання. Бібліотеки підтримують цю гуманістичну місію, адже від другої половини XIX ст. слугують інструментом демократії.

Реалії сьогодення, вплив сучасних медіа, цивілізаційне прискорення окрім загроз дають бібліотекам шанс на нове і довготривале вкорінення у культурному просторі та громадській свідомості.

УДК 027.7:001.891

Колесникова Т. О., Матвєєва О. В.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. акад. В. Лазаряна

УНІВЕРСИТЕТСЬКА НАУКА: БІБЛІОМЕТРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розглянуто питання розширення номенклатури інформаційних сервісів університетських бібліотек за рахунок застосування бібліометричних методів досліджень при аналізі наукового документального потоку ВНЗ. Наведено методіку застосування програми Bibexel для аналізу метаданих, а саме – аналізу зв'язків між співавторами та аналізу ключових слів (для виявлення з них найбільш «топових»).

Ключові слова: бібліометрія, бібліометричні методи, університетські бібліотеки, програма Bibexel, університетська наука, бібліотечні сервіси, інтелектуалізація бібліотечної діяльності.

Kolesnykova T., Matveyeva O.

UNIVERSITY SCIENCE: BIBLIOMETRIC RESEARCHES

We have considered the question of expanding the range of information services of university libraries through the use of bibliometric methods for the analysis of research of university scientific document flow. The method of using Bibexel programme to analyse the connections between co-authors and keywords (to find the top ones) have been proposed.

Keywords: bibliometrics, bibliometrics methods; University library; Bibexel program; University science; library services; intellectualization of library activities.

Назва «Бібліометрія» походить від грецьких слів (*Biblion* – книга та *metron* – міра, *metreo* – вимірюю). Оксфордський словник визначає бібліометрію (*bibliometrics*) як галузь бібліотекознавства, пов'язану із застосуванням математичного та статистичного аналізу в бібліографії та стверджує, що бібліометрія побудована на статистичному аналізі книг, статей та інших публікацій [1].

Сьогодні бібліометрія сприймається і як комплекс кількісних методів вивчення потоків наукових документів, і як наукова дисципліна, що вивчає документи на основі кількісного аналізу первинних та вторинних джерел інформації за допомогою формалізованих методів, з метою